

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІЛІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ БАНКІВ ЗА КОРДОНОМ ТА В УКРАЇНІ

Малиш Г.А.

аспірант кафедри банківської справи
ДВНЗ «Українська академія банківської справи
Національного банку України»

Анотація. У статті досліджено та систематизовано основні тенденції розвитку філіальної мережі банківських установ за кордоном. Автором визначено основні проблеми та перспективи управління філіями банків в Україні, орієнтованого на оптимізацію витрат та підвищення рентабельності банківської діяльності.

Ключові слова: філія банку, філіальна мережа банку, регіональна мережа, онлайн-банкінг

Annotation. The main trends of the foreign bank branch network explored and systematized in the article. The author defined the main problems and prospects of branch banks management in Ukraine, based on optimizing costs and increasing profitability of banking business

Key words: bank branch, bank branch network, regional bank branch network, online-banking.

Актуальність проблеми. У період відносного відновлення стабільності діяльності після гострої фази світової фінансової кризи 2008-2009 рр. банки змушені боротися з негативними наслідками реалізованих антикризових заходів. Одним із напрямків зменшення витрат під час кризи стало згортання регіональної мережі багатьох банківських установ, а також перетворення філій на безбалансові відділення. Наразі статистичні показники вітчизняної банківської системи свідчать про відносне поживлення та, відповідно, розширення філіальної мережі банків України. Так, зокрема, ПАТ КБ

«ПриватБанк», який має одну з найбільш розгалужених регіональних мереж серед вітчизняних банків, у 2011 р. збільшив кількість своїх відділень до 3362, що входять до складу 35 філій. У 2010 р. даний банк був представлений 3161 регіональним підрозділом, у 2009 р. – 3102. У 2008 р., який ознаменував початок світової фінансової кризи, ПАТ КБ регіональна мережа «ПриватБанк» нараховувала 2997 відділень. Подібна тенденція прослідковується і в багатьох інших вітчизняних банках, зокрема, ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «Ощадбанк», ПАТ «Укрсиббанк» тощо. Така динаміка свідчить про відносно швидке зростання філіальної мережі банківських установ України, по-перше, внаслідок стабілізації у посткризовий період, по-друге, внаслідок стратегічної спрямованості на розвиток регіональної мережі філій та відділень вітчизняних банків.

Аналіз останніх наукових досліджень. Дослідженню проблематики розвитку філіальної мережі банків, визначення її оптимального розміру та розташування банківських відділень приділяла пильну увагу велика кількість сучасних вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, наприклад, дані питання знайшли відображення у наукових працях таких українських дослідників-економістів як М. В. Афанасенко, І. Г. Брітченко, А. М. Вітряк, Ж. М. Довгань, О. А. Криклій, М. П. Могильницька, С. С. Радченко. Слід відмітити роботи Ф. Алескерова, Х. Ерсела, А. Коена, М. Маццео, М. Меркана, М. С. Монтейро, Дж. А. Ханвека, Т. Х. Ханнана, К. Чанга, в яких започатковано та суттєво розвинуто вичення різноманітних аспектів діяльності банківських філій.

З огляду на нестабільність економічного становища та зазначені напрямки розвитку банківських установ, актуальним виявляється дослідження основних тенденцій діяльності банків, спрямованої на управління своєю філіальною мережею, у розвинутих країнах світу. Як підсумок, адекватне застосування результатів такого дослідження дозволить удосконалити та оптимізувати обсяг структурних відділень вітчизняних банківських установ.

Виходячи з цього, **метою даної статті** є аналіз та систематизація основних тенденцій розвитку філіальних мереж банків зарубіжних країн та України.

Викладення основного матеріалу дослідження. Протягом останніх років банківський сектор фінансового ринку характеризується чергуванням періодів розширення та скорочення зрушеннями філіальної мережі банків, що спричиняється мінливістю пріоритетів – від скорочення витрат до орієнтації на підвищення потенціальних прибутків та залучення нових клієнтів.

Згідно з дослідженнями, які проводилися зарубіжними консалтинговими фірмами [1], наразі банківські філії залишаються основним дистрибутивним каналом надання певних послуг та продуктів для споживачів, проте частка клієнтів, які користуються переважно відділеннями або філіями банків, поступово зменшується. Так, наприклад, приблизний обсяг банківських операцій, які здійснюються через регіональну мережу банківських відділень станом на 2011 рік (у порівнянні з 2005 р.), за основними видами послуг становить:

- відкриття рахунків – 75 % (з 85%);
- придбання банківських продуктів – 62% (з 78%);
- консультаційні послуги – 58% (з 70%);
- вирішення проблемних питань стосовно обслуговування клієнтів – 38% (з 50%);
- перерахування коштів – 18% (з 45%) [2].

Як бачимо, зростаюча кількість банківських клієнтів знаходить банківські філії менш зручними для реалізації поточних операцій, надаючи перевагу електронному та мобільному банкінгу. Проте, незважаючи на це, відділення банків усе ще мають конкурентну перевагу при здійсненні більш складних транзакцій.

Таким чином, скорочення філіальної мережі банків наразі є загальною тенденцією у більшості країн з високим рівнем розвитку. Зокрема у США «Bank of America» планує закриття 10% структурних відділень та реалізацію більшості транзакцій шляхом обслуговування онлайн.

Проте на тлі загальної тенденції спостерігаються і певні виключення. Так, американський банк «JPMorgan Chase», навпаки, оцінює прибутковість власної

мережі відділень як досить високу. З огляду на це, протягом поточного року даний банк запланував підвищити рівень представленості в регіонах, збільшивши кількість відділень на 2000 структурних одиниць. Подібну стратегію має і такий банк як «PNC Bank», що планує придбати широку банківську мережу «PNC Royal Bank» з метою охоплення нових регіонів [3].

Переміщення пріоритетів із користування банківськими філіями на використання можливостей онлайн-банкінгу пояснюється, зокрема, більш низькими відсотковими ставками, які мають бути сплачені при користуванні послугами останнього. Крім того, високі витрати на утримання персоналу, придбання технічного обладнання, що відповідає обов'язковим вимогам центрального банку, орендну плату значно знижують прибутковість банківських відділень.

Разом з тим, не слід нехтувати такими перевагами, притаманних банкам із розвинутою інфраструктурою:

- надання повноцінного, якісного пакету банківських послуг;
- надійність банку та його філій і відділень з огляду на жорсткі вимоги до приміщення, рівня безпеки, технологічного та технічного оснащення, кваліфікації персоналу банку;
- наявність додаткових переваг за рахунок збільшення частки на ринку банківських послуг;
- основа для майбутнього розширення філіальної мережі банку.

У певному ступені альтернативу відкриттю нових філій склало відкриття невеликих відділень у супермаркетах, що характеризується нижчими витратами. Подібна тенденція спостерігається як за кордоном, так і в Україні. Так, в США, Великій Британії, Канаді замість традиційних філій банки відкривають більш дешеві відділення, в яких клієнтів обслуговують 2-3 банківських працівника, які надають консультаційні послуги та здійснюють кредитування. Витрати на створення таких банківських структурних одиниць виявляються на 85-90% меншими, ніж на відкриття звичайної філії, а витрати на обслуговування є нижчими у два рази. Так, наприклад, у США витрати на

створення філії банку складають в середньому 2 млн дол. США, а щорічне обслуговування потребує 300-400 тис. дол. США [4, 5].

Що стосується України, то переважна більшість банків надає перевагу скороченню філіальної мережі. Проте це відбувається не внаслідок впровадження сучасних ІТ-технологій, а з метою скорочення витрат. Наприклад, у ПАТ «Укрсоцбанк» нараховується тільки 8 філій, у ПАТ КБ «Правекс-Банк» - 1 філія. АТ «Укрсиббанк», у свою чергу, позбавився всіх філій, перетворивши їх на відділення.

Серед банків, які мають розгалужену інфраструктуру, слід відзначити ПАТ КБ «ПриватБанк» та АТ «Ощадбанк». Останній із перерахованих банків має найбільшу філіальну мережу серед вітчизняних банків, що нараховує 6 тис. філій та відділень станом на 2011 р.

Висновки. Підсумовуючи розглянуті тенденції розвитку банківських установ в країнах з високим рівнем економічного розвитку та співставляючи їх із вітчизняними реаліями, можна зробити наступні висновки. По-перше, розширення інфраструктури банків в Україні значно ускладнюється високими витратами на відкриття та утримання структурних відділень. Іншим фактором, що створює певні перепони на шляху створення нових філій банківських установ є узгодження інтересів головного офісу з регіональних відділень. Найчастіше останні потерпають від обмеження їх повноважень з боку центрального відділення банку, а також вузькоспрямованих меркантильних цілей створення філії. Крім того, в результаті ускладнення контролю за діяльністю філій, виникають численні випадки зловживань регіональних керівників своїми повноваженнями.

По-друге, основною причиною скорочення банківської інфраструктури в розвинутих країнах є популяризація мобільного та онлайн-банкінгу. Так, деякі вітчизняні банки та іноземні банки, представлені на вітчизняному ринку також активно розвивають надання таких послуг. Проте на сучасному етапі вони є не мають такого поширення як за кордоном, що пов'язано з недостатнім рівнем обізнаності населення та доступу до мережі Інтернет. Відповідно, скорочення

витрат шляхом зміщення акцентів зі створення філій на перехід до віртуальне банківське обслуговування наразі не набуло достатнього розвитку.

Таким чином, можна зробити висновок, що підвищення ефективності банківської діяльності за рахунок оптимізації інфраструктури установи є можливим у разі збалансування витрат на розвиток і підтримку філіальної мережі із впровадженням нових технологій обслуговування клієнтів, поширення мобільного та інтернет-банкінгу. Це дозволить зменшити витрати та прискорити швидкість надання банківських послуг, що є суттєвими конкурентними перевагами на сучасному етапі розвитку фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. Novantas LLC [Electronic Resource]. - Regime of access : <http://www.novantas.com/>
2. Kolakowski M. Trends in Branch Banking. Implications for Banking Employment [Electronic Resource] / M. Kolakowski // About.com. Financial Career. - Regime of access : <http://financecareers.about.com/od/banker/a/Trends-In-Branch-Banking.htm>
3. American retail banking: The road to agnosticism [Electronic Resource] / The Economist. - Regime of access : <http://www.economist.com/node/18866895>
4. What Are Future Trends In Branch Banking? [Electronic Resource] / Financial Web. - Regime of access : <http://www.finweb.com/banking-credit/what-are-future-trends-in-branch-banking.html>
5. Will Branch Banking Suffer from the Internet? Financial Web. - Regime of access : <http://www.finweb.com/banking-credit/will-branch-banking-suffer-from-the-internet.html>
6. Как чувствует себя филиальная сеть банков? [Электронный ресурс] / ООО «Тристар Менеджмент». - Режим доступа :

http://tristar.com.ua/2/art/kak_chuvstvuet_sebia_filialnaia_set_bankov_23140.html

Малиш, Г.А. Сучасні тенденції оптимізації філіальної мережі банків за кордоном та в Україні [Текст] / Г.А. Малиш // Економічний простір : збірник наукових праць. - Дніпропетровськ : ПДАБА, 2012. - N 61. - С. 207-211.